

ДІЯЛЬНІСТЬ ГЕОЛОГІЧНИХ ГУРТКІВ ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ЮНАЦЬКОГО ГЕОЛОГІЧНОГО РУХУ НА ЖИТОМИРЩИНІ

М. САЧУК Керівник геологічних гуртків при Житомирському обласному центрі туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді Житомирської обласної ради

Геологічний рух учнівської молоді на Житомирщині виник в 70-ті рр. ХХ ст. Тоді він набув величезного розмаху в Радянському Союзі, у тому числі й в Україні. Житомирська область була однією з найкращих з підготовки юних геологів. На початку 1990-х рр. після розпаду СРСР пішов на спад і учнівський геологічний рух, у більшості областей України цей напрямок позашкільної роботи припинив існування. На Житомирщині юнацький геологічний рух зберігся до сьогоднішніх днів, він має багаторічні здобутки, традиції й поступово набирає обертів.

Житомирщина належить до областей, що багаті на корисні копалини. Недарма всесвітньо відомий академік,

геолог О.Є. Ферсман охарактеризував Житомирське Полісся як «...Урал в мініатюрі». У Житомирському державному технологічному університеті (ЖДТУ) є гірничо-екологічний факультет, тому доцільно виховувати в підростаючого покоління цікавість до геологічних наук із метою професійної орієнтації щодо гірських спеціальностей, а також, зважаючи на те, що геологія передбачає польову діяльність, використовувати прекрасну нагоду залучати молодь до активного та здорового способу життя, загартування організму; прищеплювати любов та правильне ставлення до природи рідного краю.

Я працюю на посаді керівника геологічних гуртків з 1994 р. Спочатку було важко налагоджувати роботу, тому що

за фахом я – інженер-геолог і раніше ніколи не працювала в освіті. Але поступово ця справа мене захопила, спілкування з дітьми виявилось цікавим. До того ж у центрі туризму була база для занять геологічних гуртків – навчальний геологічний музей, який був заснований у 1985 р. і відіграє значну просвітницьку роль. Кількість відвідувачів музею за рік становить близько 1 тис. чоловік. У 2006 р. у геологічному музеї Житомирського обласного центру туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді Житомирської обласної ради (ЖОЦТКСЕУМ ЖОР) було проведено реекспозицію до 20-річчя його заснування. Фонди музею нараховують понад 500 одиниць збереження. Щорічно вони збагачуються 10-20 зразками за рахунок експедиційної діяльності геологічних гуртків. У 2007 р. геологічному музею ЖОЦТКСЕУМ ЖОР було присвоєно звання «зразковий» за активну роботу із залучення учнівської молоді до поглибленого вивчення геологічних наук, значні успіхи в популяризації природи та культурної спадщини рідного краю.

Після реекспозиції музею було розроблено декілька оглядових та тематичних екскурсій по геологічному музею, які регулярно проводяться для відвідувачів. Саме після екскурсій у молоді пробуджується інтерес до геологічних наук та експедиційної діяльності. Тому можна впевнено сказати, що наш навчальний музей є початковою ланкою для пробудження інтересу до геології у школярів.

Поруч із музеєм є кімната, у якій представлено колекції кам'яних взірців, зібраних під час маршрутів. Вони є засобом для обміну та заохочення юних геологів, які всі, без винятку, стають колекціонерами після вступу до лав рудознавців.

Згодом певна частина дітей готується стати екскурсводою геологічного музею. Їхні розповіді є окрасою численних обласних та всеукраїнських семінарів та конференцій, які провів Житомирський обласний центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді Житомирської обласної ради.

На заняттях геологічних гуртків переважає інтерактивна форма спілкування. Багато часу приділяється проведенню практикумів, на яких гуртківці самостійно визначають зразки мінералів, гірських порід, викопних решток організмів; малюють чи ліплять із глини роботи на задану тематику. Популярним є перегляд тематичних фотографій, слайдів, дисків або відеофільмів; отримані знання та навички закріплюються в ігровій формі. Для цього розроблено численні геолого-краєзнавчі вікторини, ігри «Поле чудес», «Вгадай-но», «АБВГД-ейка», «Найрозумніший», «Показуха» тощо, конкурси на кращу колекцію кам'яного матеріалу, кращий малюнок чи виріб, а також конкурси «Міс-геологія» або «Містер-геологія».

Щорічно підсумком роботи геологічних гуртків Житомирського центру туризму була участь команди в обласних еколого-геологічних змаганнях, де вона неодноразово посідала призові місця. Останні п'ять років до цих змагань готується не тільки команда-учасниця, а й команда суддів на базі гуртка студентської молоді.

Майже за 20 років існування геологічних гуртків ЖОЦТКСЕУМ ЖОР їх відвідувала молодь різновікових категорій – від початкової школи до студентів ВНЗ. У різні роки було підготовлено й апробовано часом п'ять авторських програм геологічних гуртків: підготовчого рівня (для учнів 2-4 класів), початкового рівня (для учнів 5-7 класів), основного рівня (для учнів 8-9 класів), вищого рівня (для учнів 9-11 класів – членів Малої академії наук) і, нарешті, студентської молоді.

Невід'ємною складовою роботи геологічних гуртків будь-якого рівня завжди була і є експедиційна діяльність у польових умовах. Походи здійснюються в будь-яку пору року. Зазвичай це одноденні маршрути, але в канікулярний період проводяться дводенні та триденні походи, а влітку – багатоденні експедиції.

Географія походів різноманітна. На першому етапі це околиці м. Житомира: Соколова гора з її «кам'яними квітами», р. Кам'янка, де можна лотком намити гранати, Шумський каньйон із заповідною скелею Крашевського, водоспад Вчелька на р. Гуйві тощо. Потім подорожі по Житомирській області: у м. Володарськ-Волинський – Мекку мінералогії з одночасним відвідуванням чудового музею коштовного та декоративного каміння, на Словечансько-Овруцький кряж – «сніг чудес», у Камінне Село в Олевському районі, на пошуки бурштину в с. Гулянку Коростенського району та ін. Нарешті експедиції по всій Україні: на Вінниччину в пошуках рідкісних вогняних опалів, у «базальтову казку» Рівненщини, печери Тернопільської та Хмельницької областей, узимку – на засніжену Гуцульщину.

Але найбільші враження у гуртківців завжди залишають літні експедиції до Криму на 15 днів. Таких експедицій вже було проведено 11 і кожного року за новим маршрутом. Перша була здійснена ще в 1999 р. на Керченський півострів, потім у центральну частину Кримських гір, тоді в Кімерію і т.д. Остання експедиція проходила в серпні 2013 р. поблизу Великого Каньйону та в Балаклаві в Криму.

З кожної експедиції гуртківці привозили не тільки кам'яні колекції для поповнення експозиції геологічного музею ЖОЦТКСЕУМ ЖОР та його обмінного фонду, а ще й теоретичний матеріал для написання творчих робіт на різні всеукраїнські конкурси: «100 чудес України», «Краса і біль України», акції «Громадянин» та МАН з геології.

Роботи «Чорна перлина Кімерії», «Поезія Кримських гір у прозі каменю», «Перед пам'яттю великим схилено голови» отримали призові місця в різні роки на обласних етапах конкурсів, а «Кам'яні квіти Соколової гори» – на Всеукраїнському етапі.

Серед членів геологічних гуртків завжди є 1-2 учні, які бажають вивчати геологію більш повно і глибоко. Для них програмою передбачаються індивідуальні заняття з підготовки творчих праць до конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів МАН з геології. За час діяльності геологічних гуртків Житомирського центру туризму було підготовлено 9 учасників, які згодом стали переможцями обласного етапу конкурсу-захисту. Роботи «Земляна перлина в обіймах

каоліну», «В глибинах підземного царства», «Граніти – Поліське золото», «Алмазонасність Житомирщини» було представлено на Всеукраїнський етап конкурсу-захисту МАН. Найбільш успішною стала робота «В пошуках ювелірних гранатів Житомирщини», яка посіла призове місце на Всеукраїнському етапі конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів МАН.

Вихованці геологічних гуртків центру неодноразово брали участь у всеукраїнських виставках дитячої творчості, на яких представляли фрагмент експозиції геологічного музею, створений у результаті експедиційної діяльності.

Серед вихованців геологічних гуртків ЖОЦТКСЕУМ ЖОР є чимало таких, які подальше життя пов'язали з геологією та екологією. Вони тепер є студентами та випускниками гірничо-екологічного факультету ЖДТУ.

На заняттях геологічних гуртків ЖОЦТКСЕУМ ЖОР багато уваги приділяється формуванню моральних та загальнолюдських якостей молоді. Приємно, що в нас склався чудовий колектив, ми є одностудентами. Деякі гуртківці відвідували гурток по 5-7 років і тепер приходять до центру туризму не тільки як гості, а й помічники обласних заходів та експедицій. У нашому колективі навіть створилися три подружні пари, які своїх дітей готові віддати на навчання в геологічний гурток.

Досвід роботи керівника геологічних гуртків поширюється засобами масової інформації та науково-практичними збірками, виступами на обласному радіо, участю у Всеукраїнських науково-краєзнавчих конференціях, які щорічно організовують Володарсько-Волинський музей коштовного та декоративного каміння, Житомирське товариство дослідників Волині. У центрі туризму щорічно проводять навчання педагогічних працівників шкіл та позашкільних закладів області, на обласних семінарах-практикумах готують керівників команд до обласних еколого-геологічних змагань.

Таким чином, за 20 неповних років діяльності геологічних гуртків центру туризму створено систему формування ціннісних ставлень до природних багатств та екології рідного краю засобами туристсько-краєзнавчої роботи. Сподіваємося, що юнацький геологічний рух на Житомирщині буде існувати ще багато років.

